

รัฐไทย

พัฒนาการของระบบทุนนิยมและชนบทในประเทศไทย*

1. กรอบความคิดทางทฤษฎี

1.1 นำเรื่อง

นับว่าเป็นความเหมาะสมอย่างยิ่งที่การสัมมนาครั้งนี้ได้เน้นถึงเรื่องชาวนาหมู่บ้านและรัฐในประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยดังกล่าวนี้เป็นตัวกำหนดรากเง้าของปัญหาของสังคมไทย ทั้งในทางเศรษฐกิจและในทางสังคม - วัฒนธรรมในความหมายที่กว้างขวางออกไป ยิ่งไปกว่านั้น ชาวนาไทยก็ได้มีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์ของโลกด้วย บทความนี้มีผู้เขียนต้องการนำเสนอหรือพิสูจน์ให้เห็นว่า ชีวิตในชนบทนี้ได้เชื่อมโยงใกล้ชิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับแบบแผนของการพัฒนา ทั้งในระดับชาติและในระดับโลก และรูปแบบของการผนวกชนบทเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกนี้ได้มีส่วนกำหนดแบบแผนของชีวิตในชนบทด้วยเช่นกัน ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์แบบธรรมดา ทั้งนี้เพราะการปะทะสังสรรค์กันระหว่างเมืองกับชนบทมีความสลับซับซ้อน โดยมีการก่อรูปทางชนชั้นและรัฐเป็นสิ่งที่สำคัญ นอกจากนี้จุดมุ่งหมายของบทความนี้ยังต้องการที่จะให้กรอบทางทฤษฎี

โดยการแบ่งช่วงระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนของการพัฒนาในระดับโลก ระดับชาติ และระดับหมู่บ้าน ทั้งนี้ ปัญหาเร่งด่วนที่จำเป็นต้องเข้าใจก็คือ ผลกระทบของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ-โลกในช่วงทศวรรษ พ.ศ.2513 และ พ.ศ.2523 ที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของระบบเศรษฐกิจทุนนิยมโลกระหว่างส่วนที่พัฒนาแล้วกับส่วนที่ด้อยพัฒนา

1.2 วิธีการศึกษา

กระบวนการของการสะสมทุนได้เกิดขึ้น ภายใต้สภาพหลายรูปแบบ กล่าวคือการสะสมทุนสามารถเกิดขึ้นได้บนรากฐานของเศรษฐกิจแบบเกษตร และเศรษฐกิจแบบพ่อค้า หรือบนขั้นตอนการของระบบอุตสาหกรรมที่มีระบบความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่ซับซ้อน วิธีการแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองจะพิจารณาถึงกระบวนการของการสะสมในฐานที่เป็นผลผลิตทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในช่วงระหว่าง 200 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้เราจะทำการสำรวจถึงลักษณะของความสัมพันธ์ทางชนชั้น ของความสัมพันธ์ทาง

* แกนศักดิ์ แก้วเทพ แปลจาก Peter F. Bell, "The Thai State, the Development Capitalism, and the Rural Areas in Thailand", Paper presented to the Third Thai-European

Seminar on "Village and State in Thai Studies", Huahin, Thailand, 9-12 April, 1985.

สังคมและโครงสร้างทางสถาบัน ที่เป็นผลตามมาจาก การสะสมทุนนี้ การแบ่งช่วงระยะเวลาของประวัติ - ศาสตร์เศรษฐกิจจะเริ่มต้นด้วยการสำรวจถึงการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้คือ โครงสร้างและลักษณะของการผลิต แบบแผนของการตลาดเงิน มูลค่าส่วนเกิน ชนชั้นที่เอารัดเอาเปรียบ บทบาทของรัฐ ภายใต้บริบทของพัฒนาการของโลก การวิเคราะห์เช่นนี้ จะแยกให้เห็นอย่างชัดเจนระหว่างเศรษฐกิจก่อนการค้า ของปี พ.ศ. 2398 และเศรษฐกิจหลังการค้า ซึ่งตั้ง 2 ช่วงนี้ มีแบบแผนของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณภาพ

ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมาหรือมากกว่านี้มีข้อถกเถียงทางทฤษฎีที่สำคัญต่าง ๆ เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับลักษณะของเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย ข้อถกเถียงต่าง ๆ เหล่านี้ให้ความสนใจกับบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทั้งจากปัจจัยภายในและ ปัจจัยภายนอก ลักษณะของเศรษฐกิจในช่วงก่อนระบบที่มีการค้า และหลังจากที่มีการค้า (หมายถึงถึงศักดินา/กึ่งทุนนิยมในค่านึง กับการผลิตแบบทุนนิยมในอีกค่านึง) ลักษณะของชนชั้นผู้ประกอบการในประเทศไทย (ชนชั้นนายทุนชาติกับชนชั้นนายทุนนายหน้า) และท้ายที่สุดลักษณะของรัฐไทย จากผลการวิจัยและข้อถกเถียงในการสัมมนาไทย-ยุโรป ครั้งก่อน ๆ (หมายถึงปี พ.ศ. 2523 และ พ.ศ.2525) มีส่วนทำให้ผู้เขียนเชื่อว่าบทบาทของปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยพื้นฐานปัจจัยหนึ่ง (แต่ไม่ใช่เป็นปัจจัยอันเดียว) ในการอธิบายถึงแบบแผนของการพัฒนาเศรษฐกิจ

ประเทศไทยเป็นระบบเศรษฐกิจ แบบทุนนิยม โดยมีความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบทุนนิยมแต่กระนั้น ปัจจัยภายในก็ยังมีอิทธิพลและอำนาจมากต่อพัฒนาการของชนชั้นและรัฐ ดังที่เราได้เรียนรู้จากการศึกษาทางสังคมและวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายในเหล่านี้ไม่ได้มีลักษณะแคบ ๆ เฉพาะทางเศรษฐกิจเท่านั้น เน้นที่หมายถึงว่าปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมวิทยา ได้มีส่วนกำหนดแบบแผนทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมี

นัยสำคัญ

การเลือกระบบเศรษฐกิจโลกเป็นหน่วยพื้นฐานในการวิเคราะห์ จะตั้งให้เราเข้าสู่ข้อถกเถียงทางทฤษฎีอีกอันหนึ่งที่ว่าด้วยลักษณะ และผลกระทบของการพัฒนาระบบทุนนิยมโลกในส่วนที่พัฒนาแล้ว ที่มีผลต่อโลกส่วนอื่น ๆ

1.3 ทฤษฎีว่าด้วยความด้อยพัฒนา

นับแต่ปี พ.ศ.2488 เป็นต้นมา นักเศรษฐศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์การเมืองได้พยายามแข่งขันกันให้คำอธิบายถึงการด้อยพัฒนาทางเศรษฐกิจ อรรถาธิบายเหล่านี้ รวมถึงการขาดแคลนทุน ระบบเศรษฐกิจแบบวิฤกษ์ การพึ่งพาทางเศรษฐกิจ การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างระบบเศรษฐกิจโลก และทฤษฎีว่าด้วยรัฐจักรวรรดินิยม วิธีการที่อยู่เบื้องหลังทฤษฎีเหล่านี้ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในเวทีอื่นแล้ว จึงไม่จำเป็นที่เราจะเอาประเด็นเหล่านี้มากล่าวซ้ำอีกในเวทีการวิเคราะห์ถึงพัฒนาการของไทยซึ่งก็คือการวิเคราะห์บทบาทของพลังทางชนชั้นในกระบวนการทางประวัติ - ศาสตร์ที่ผ่านมา รวมถึงผลกระทบต่อแม่เหล็กของระบบเศรษฐกิจโลกที่มีต่อสังคมไทยนั้น เป็นเรื่องที่อยู่ในระหว่างการท้อทาย ในบทบาทนี้ ผู้เขียนได้โต้แย้งว่า กรอบทางความคิดที่ผู้เขียนได้ใช้มาแล้วในเวทีอื่น ในการวิเคราะห์ผลกระทบของสหรัฐอเมริกาในรูปของ "ลัทธิจักรวรรดินิยม" มีส่วนในการสาธยายความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนมาก - มายระหว่างส่วนของโลกทุนนิยมที่พัฒนาแล้วและที่ด้อยพัฒนา ความสัมพันธ์เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากลักษณะของการสะสมในระดับโลก และจากความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่อยู่ภายในกระบวนการดังกล่าว ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ความสัมพันธ์ทางชนชั้นได้กลายเป็นความสัมพันธ์ในระดับโลกที่นำเอาทุนและแรงงานเข้าไปสู่ ความสัมพันธ์แบบใหม่ภายใต้ขอบเขตของระดับชาติ ตัวอย่างเช่น กระบวนการของการพัฒนาของไทยได้เกิดขึ้นภายใต้กรอบของการครอบงำของสหรัฐอเมริกา ในฐานะที่เล่นบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือและการลงทุน ฯลฯ อื่น ๆ โดยใช้สิ่งเหล่านี้เป็นการโต้ตอบทางยุทธ -

ศาสตร์ต่อการต่อสู้ทางชนชั้นที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งภายในประเทศไทยและในสหรัฐอเมริกาเอง

กรอบทางทฤษฎีที่ผู้เขียนใช้ในบทความนี้ได้มาจากงานศึกษาวิจัยขั้นก่อนๆ ของผู้เขียนเกี่ยวกับประเทศไทย และจากการวิเคราะห์ของ คลีฟเวอร์- (Cleaver) แฟรงค์ (Frank) และ เปตราส (Petras) นักทฤษฎีเหล่านี้มีบทบาทอย่างใหญ่หลวงต่อให้ความเข้าใจถึงพลังของชนชั้นในระดับโลกในระยะหลังปี พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา ประเด็น 3 ประเด็นที่ควรได้รับการกล่าวถึงเล็กน้อยก็คือ (1) ลัทธิจักรวรรดินิยมเป็นการโต้ตอบต่อการต่อสู้ทั้งในระดับของโลกทุนนิยมส่วนที่พัฒนาแล้ว และส่วนที่ยังด้อยพัฒนา (2) การวิเคราะห์ถึงวิกฤติภาวในโลก และ (3) เนื้อหาสาระของรัฐแบบจักรวรรดินิยม"

1) ทฤษฎีมาร์กซิสต์แบบดั้งเดิม (และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิเลนิน) ที่ว่าด้วยลัทธิจักรวรรดินิยมนั้นมองว่าพลังที่ผลักดันจักรวรรดินิยมเกิดขึ้นมาจากสิ่งที่เรียกว่า กฎแห่งการเคลื่อนไหว ซึ่งกฎนี้เป็นตัวผลักดันให้มีการส่งทุนออกนอกประเทศ เพื่อแสวงหากำไรมากขึ้น ดังที่คลีฟเวอร์ ได้โต้แย้งอย่างเอาจริงเอาจังว่า ทุนเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมของการต่อสู้ที่อยู่เหนือสิ่งๆ เรียกว่า "งาน" (หรือ มูลค่าในการผลิต) ซึ่งเจ้าของปัจจัยการผลิตเป็นเจ้าของค่าเอาค่าว่า "งาน" นี้มาไว้กับสมาชิกส่วนที่เหลือของสังคม ดังนั้น กระบวนการของการสะสมทุนและการผลิตซ้ำของทุนก็คือ การขยายขอบเขตของความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ออกไปในบริเวณที่กว้างขวางขึ้น ในสังคมทุนนิยมที่พัฒนาแล้ว วงจรของทุนจะขยายออกไปรวมถึงโรงเรียน ครอบครัว รัฐ รวมทั้งโรงงาน ด้วยเหตุนี้นักเรียน นักศึกษา แรงงานภายใต้ชนชั้น ขาวนา และกรรมกรรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ต่างก็เป็นส่วนประกอบของ "โรงงานสังคม" ที่ขยายใหญ่ออกไป ซึ่งมีการผลิตซ้ำทางสังคมเกิดขึ้น ฉะนั้นกล่าวโดยสรุป การผลิตซ้ำแบบทุนนิยม รวมถึงสถาบันทางสังคมทุกสถาบันที่มีอยู่ในสังคม และโดยการขยายอิทธิพลออกไปส่วนลัทธิจักรวรรดินิยมก็คือการขยายการแทรกตัวของทุนนิยมส่วนนี้ที่ก้าวหน้าเข้าไป

สู่สถาบันทางสังคมของระบบเศรษฐกิจโลกในส่วนที่ล้าหลัง ซึ่งจำเป็นจะต้องได้รับการวิเคราะห์ในฐานะที่เป็นกระบวนการทั้งหมด ทั้งนี้ รวมถึงทางด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ซึ่งรวมถึงพลังทางอุดมการณ์ พลังทางการเมืองทางสังคม และพลังทางเศรษฐกิจ โดยมี "การดำรงรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโลกหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ อารยธรรม เป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการทำให้ทุนมีลักษณะเป็นสากลและเป็นลักษณะที่สำคัญของลัทธิจักรวรรดินิยมตั้งแต่เป็น พ.ศ. 2488"⁹ ดังนั้น เราจำเป็นต้องวิเคราะห์นโยบายการพัฒนาชนบท การแทรกแซงของสังคมศาสตร์ตะวันตก "กระบวนการสร้างชาติ" และการไหลเข้ามาของทุน ในฐานะที่เป็นส่วนประกอบที่สำคัญของกระบวนการที่มีเอกภาพยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม ยุทธศาสตร์ต่าง ๆ หลากอย่าง ได้มีการพัฒนาไปในช่วงที่มีการต่อสู้ ในบางส่วนที่ล้าสมัย บางส่วนที่ถูกเบียดขับออกไป วิกฤติภาวในโลกที่เกิดขึ้นในทศวรรษ ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 สามารถพิจารณาได้ว่า เป็นการโต้ตอบต่อการต่อสู้ที่มุ่งการควบคุมของทุนนิยมที่ทั้งหลายทั้งในรูปแบบของการก่อการร้าย การเคลื่อนไหวของกรรมกร และการลุกฮือของนักศึกษาและสิ่งอื่น ๆ

2) วิกฤติภาวของโลกในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา ได้มีการวิเคราะห์ในระดับมหภาคโดยแฟรงค์ ซึ่งแฟรงค์ได้แสดงให้เห็นว่า วิกฤติภาวดังกล่าวนี้ไปสู่ปฏิกิริยาทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ซับซ้อนได้อย่างไร นั่นก็คือ การดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจอย่างเคร่งครัดโดยทั่วไป เช่น นโยบายของเรแกน แดคเซอร์และปีโนเชต์ หรือความพยายามที่จะทำการผลิตอย่างมีเหตุมีผลในตะวันตก โดยการจัดระบบการทำงานเสียใหม่และโดยการฟื้นฟูเศรษฐกิจโลกขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยการย้ายโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่เศรษฐกิจโลกส่วนที่ด้อยพัฒนาหรือการเร่งรัดพัฒนาในการผนวกเอาทั้งโลกสังคมนิยมและโลกทุนนิยมที่ด้อยพัฒนา เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก โดยผ่านกระบวนการของการค้า และแรงงานราคาถูก ตลอดจนเพิ่มการปราบปรามทางทหาร¹⁰

ซึ่งเราจะพิจารณาถึงผลกระทบของนโยบายเหล่านี้ที่มีต่อประเทศไทยในส่วนต่อไป

3) เปตราส ได้จัดแนวนโยบายเรื่อง "รัฐจักรวรรดินิยม" ขึ้นในศูนย์กลาง และ "รัฐอาณานิคมสมัยใหม่" ขึ้นในประเทศบริวาร เพื่อที่จะชี้ให้เห็นถึงลักษณะของเศรษฐกิจโลกตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2488 เป็นต้นมา เขากล่าวว่า รัฐจักรวรรดินิยม (หมายถึง สหรัฐฯ) "ถูกควบคุมโดยทุนซึ่งการเคลื่อนไหวของทุนต้องขยายตัวออกไปข้างหน้าเพื่อสร้างเงื่อนไขสำหรับการลงทุน ในระยะยาวและการไหลออกของทุนข้ามชาติขนาดใหญ่ (โดย "การสร้างรัฐ" และพัฒนาแบบโครงสร้างพื้นฐาน) เพื่อรักษาระดับการสะสมทุนและการขยายทุนในประเทศบริวารของเศรษฐกิจทุนนิยมโลกเอาไว้"¹¹ นับแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เราอาจแบ่งแยกระยะเวลาที่แตกต่างกันได้เป็น 3 ช่วงด้วยกันคือ (1) ช่วงระยะเวลาปี พ.ศ. 2488-2498 เมื่อการลงทุนของรัฐจักรวรรดินิยมมุ่งตรงไปที่การให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค การลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และความช่วยเหลือทางการทหารเพื่อเสริมสร้างยุโรป และฟื้นฟูยุโรปขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการต่อต้านการปฏิวัติสังคมนิยมในประเทศบริวารด้วย (2) ระยะเวลาปี พ.ศ. 2498-2521 ซึ่งเราจะเห็นการลงทุนโดยตรงขนาดใหญ่ ที่เน้นการเสริมสร้างระบบอุตสาหกรรม และนำไปสู่การพัฒนาทุนนิยมในขอบเขตของเศรษฐกิจโลกส่วนที่ด้อยพัฒนา (3) ช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 - ปัจจุบัน ซึ่งเราจะเห็นถึงการเข้ามาครอบงำของทุนการเงิน - หมายถึงการให้การช่วยเหลือ การกู้หนี้ยืมสินโดยผ่านสถาบันธนาคาร และสถาบันทางการเงิน ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มขึ้นในการแทรกแซงของตะวันตกอย่างมากต่อการตัดสินใจทางเศรษฐกิจของประเทศบริวาร

ในการวิเคราะห์ของ เปตราส รัฐจักรวรรดินิยมทำหน้าที่โดยผ่านนโยบายของหน่วยงานสื่อกลางที่มีการประสานงานกัน ซึ่งมีหน้าที่ใหญ่ ๆ 3 ประการดังนี้ คือ

(1) ทางเศรษฐกิจ เพื่อที่จะสนับสนุน ทั้งเศรษฐกิจของประเทศตัวเองและต่างประเทศ

(2) การกีดกันปราบปราม นั่นก็หมายถึงทางการทหารและทางสืบราชการลับ ซึ่งทำหน้าที่ในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบริเวรตีเป็นเป้าหมายทางการทหาร และนำไปสู่การต่อต้านการปฏิวัติสังคมนิยม

(3) ทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ เช่น USOM, USIA และหน่วยงานรอง ๆ อื่นๆ ที่ให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา วัฒนธรรม และภายในอาณาเขตที่เป็นเป้าหมาย ทั้งนี้ "รัฐอาณานิคมสมัยใหม่" หรือ "รัฐที่ร่วมมือด้วย" ที่เข้าไปเกี่ยวข้อง และเป็นตัวกำหนดเรื่องต่าง ๆ ภายในเศรษฐกิจดังกล่าวจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดในตอนต่อไป

โดยการวิเคราะห์ที่ดังกล่าวแผนผังที่ 1 จะแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่าง ๆ ของเศรษฐกิจโลก โดยผ่านความสัมพันธ์รัฐ กับหมู่บ้านในภาพของประเทศไทย

2. แบบแผนทางประวัติศาสตร์ของพัฒนาการเศรษฐกิจในประเทศไทย

2.1 นำเรื่อง

การแบ่งช่วงระยะเวลาของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย ที่กำหนดขึ้นในบทความส่วนนี้ อาศัยพื้นฐานทางทฤษฎีตามที่ได้เสนอเอาไว้แล้วในส่วนที่ 1 ทั้งนี้ ได้มีการแก้ไขข้อบกพร่องที่ได้เสนอไว้แล้วในบทความก่อนหน้านี้ในงานวิจัยของนักวิชาการไทย ที่ว่าด้วยประวัติศาสตร์ไทยสมัยก่อน และการเกิดขึ้นของรัฐไทย¹³

ในการพิจารณาทางประวัติศาสตร์อย่างกว้างๆ ของการแบ่งระยะเวลาเช่นนี้ผู้เขียนเสนอว่า คำโครงใหญ่ ๆ ของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและคำโครงของการพัฒนาที่ผ่านมากในทางประวัติศาสตร์ควรจะได้รับการพิจารณา ซึ่งแน่นอนว่า ประเด็นที่สำคัญหลายๆ อันได้ถูกข้ามเลยไป รวมทั้งข้อยกเว้นที่นำไปสู่ข้อสรุปทั่วไป ข้อโต้แย้งของการมองแบบกว้าง ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้เกิดความกระจ่างถึงลักษณะเฉพาะบางส่วนของระบบที่นำไปสู่แบบวิถีในการปฏิบัติงานของระบบทั้งหมด อุปมาเหมือนยอดเขาซึ่งหิวหัทธรรอบ ๆ จะให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อลักษณะที่นำสนใจ-

แผนผังที่ 1 ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างแบบแผน ของการพัฒนาในระดับโลกและในระดับชาติ

ระบบเศรษฐกิจโลก แบบแผนศูนย์กลางของการสะสม ความสัมพันธ์ทางชนชั้นในศูนย์กลาง แบบแผนของการค้า การลงทุน หนี้สิน ความช่วยเหลือ การแทรกแซงทางการเมือง รัฐจักรวรรดินิยมและทุนสังคมนิยม

เศรษฐกิจของประเทศไทย จะตึงแบบแผนของการสะสม ซึ่งเป็นผลมาจากเศรษฐกิจโลก ลักษณะของการถูกผนวกโดยผ่านกระบวนการของการลงทุนการค้า "รัฐอาณานิคมสมัยใหม่"

การก่อกำแพงชนชั้นและอุตสาหกรรม ตึงความสัมพันธ์ทางสังคมซึ่งเกิดขึ้นจากกระบวนการของการสะสม และการเกิดขึ้นของอุตสาหกรรมและการต่อสู้

รัฐ ลักษณะที่ถูกสร้างขึ้นมาของชนชั้น แบบวิถีของการชู้ตริคส่วนเกินความสัมพันธ์ต่อเศรษฐกิจโลก

พัฒนาการของอุตสาหกรรมและเมือง เป็นผลลัพท์มาจากกระบวนการของการสะสม และนโยบายของรัฐ (การสร้างชาติ นโยบายทดแทนการค้าเข้า เป็นต้น)

พัฒนาการทางการเกษตรและชนบท การเกษตรในฐานะที่เป็นพื้นฐานของการค้าส่งออก พัฒนาการของอุตสาหกรรม โดยผ่านการชู้ตริคส่วนเกินจากภาคเกษตรวิถีชีวิตในหมู่บ้าน ซึ่งถูกผนวกเข้าไปสู่เศรษฐกิจระดับชาติและระดับโลก

เฉพาะบางอย่าง ในขณะที่ยอดเข้านั้นไม่อาจสามารถมองเห็นได้จากจุดเดียวกันของทิวทัศน์ หลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการแบ่งช่วงระยะเวลาก็คือ การเปลี่ยนแปลงในเชิงคุณภาพในความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจไทย รัฐไทย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหมู่บ้านในแผนผังที่ 2 นี้ ระยะเวลาที่แบ่งไว้ ได้แก่

- (1) ยุคอาณานิคมปี พ.ศ. 2398-2475
- (2) ทุนนิยมขุนนาง ปี พ.ศ. 2475-2500
- (3) การสะสมแบบคั้งเดิมและความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรม ปี พ.ศ. 2500-2513
- (4) ปฏิกริยาที่มีต่อวิกฤติการณ์ พิจารณาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 - ปัจจุบัน ทั้งนี้ในแต่ละช่วงเวลา

แผนภูมิที่ 2 การแบ่งช่วงระยะเวลาของแบบแผนของพัฒนาการเศรษฐกิจในประเทศไทย : ความสัมพันธ์ระหว่างโลก

ประเทศชาติ ชนชั้น หมู่บ้านและรัฐ

	1. ความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจโลกต่อเศรษฐกิจไทย กลไกเบื้องต้น	2. เศรษฐกิจโลกและความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบท : พิจารณาจากวิถีการบริโภคส่วนเกิน	3. การก่อตัวทางชนชั้นและความสัมพันธ์ทางชนชั้น	4. ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับรัฐ
2398 - 2475	แบบจำลองของ "ลัทธิชนชั้น" : การรวมตัวของชนชั้นทางเข้าสู่เศรษฐกิจโลก : - เน้นการผลิตสินค้าปฐมภูมิเพื่อการส่งออก - ความสัมพันธ์สายของอุตสาหกรรมในชนบท - อิทธิพลของชนชั้นที่มีต่อแบบแผนของการพัฒนา : หน้าที่คือ ความสัมพันธ์ที่ผูกพันกันในภาคเกษตรที่มีอยู่ได้รับการสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น	"เกษตรลัทธิลัทธิชนชั้น" : ส่วนเกินในภาคเกษตรเป็นพื้นฐานของอำนาจรัฐ กรรมสิทธิ์ที่ดินและของผลผลิตทางการเกษตรในมือของชนชั้นที่มีอยู่ การครอบงำของชนชั้นที่มีอยู่ต่อชนชั้นที่มีอยู่ในการค้าและการบริโภคทางอุตสาหกรรม การปฏิรูปของชนชั้นในภาคเกษตร เพื่อขยายการครอบงำของชนชั้นที่มีอยู่	การครอบงำของชนชั้นศักดินา เกษียณผู้ผลิตข้าว เจ้าภาคีการพาณิชย์และขุนนาง : 2411 : การรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ในการค้า	ความเข้มแข็งของชนชั้น : รัฐชนชั้นเกษตรนิยมลัทธิชนชั้นนิยม : การรวมตัวของชนชั้นเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลกที่มีมากขึ้น
2475 - 2500	"ทุนนิยมของชนชั้นทุนนิยมลัทธิชนชั้น" : ชนชั้นใหม่ที่ก่อตัวขึ้นซึ่งขึ้นพื้นฐานบนการผลิตจากภาคเกษตร - รัฐเป็นพลังผลักดัน - กำเนิดของชนชั้นกลาง	ส่วนเกินทางภาคเกษตรที่มากขึ้นเป็นพื้นฐานของรัฐในการส่งเสริมการอุตสาหกรรม : พัฒนาการของเมืองที่ขึ้นพื้นฐานจากการพัฒนาของชนชั้นนิยม	การเกิดขึ้นของชนชั้นกลาง, ชนชั้นขุนนางและเมือง, ชนชั้นกลาง และพ่อค้าในอุตสาหกรรมใหม่ : การเกิดขึ้นของชนชั้นที่มีอยู่ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย จีน : ทุนนิยมโลก	ความจำเป็นของอุปสรรคความสัมพันธ์ทางเมืองขึ้นในภาคเกษตร : การสร้างเมืองที่ขึ้นพื้นฐานของรัฐ โดยชนชั้นกลางเมือง : การรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ : และการรวมตัวของพลังผลักดันไปสู่ระบบชนบท
2500 - 2513	"การสะสมของลัทธิชนชั้น" : พัฒนาการของทุนนิยมในชนชั้นนิยมและในภาคเกษตร : - นโยบายส่งเสริมการพัฒนากิจการบ้าน : ความจำเป็นของชนชั้นนายทุนที่เชื่อมโยงกับอุตสาหกรรม - การสร้างชาติ : ภายใต้เงื่อนไขของความช่วยเหลือจากอิทธิพลภายนอก (สหรัฐอเมริกา)	"เกษตรลัทธิลัทธิชนชั้น" : ส่วนเกินทางภาคเกษตรเป็นพื้นฐานของพัฒนาการของชนชั้นนิยม : - เกิดการพัฒนาของชนชั้นที่มีอยู่จากส่วนเกินของชนชั้นนิยมที่เชื่อมโยงกับส่วนเกินของภาคเกษตรในมือของชนชั้นนิยมที่ขึ้นพื้นฐานในภาคเกษตร : ส่วนเกินของภาคเกษตรในภาคเกษตร : ธุรกิจภาคเกษตร : - ทุนต่างชาติในภาคอุตสาหกรรม	ชนชั้นนายทุนใหม่ที่มีอยู่เชื่อมโยงกับภาคเกษตรเพื่อพัฒนากิจการบ้าน : และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมใหม่ : นำไปสู่ "การรวมเมืองขึ้นระหว่างเศรษฐกิจไทยเกษตร" : ก่อให้เกิดการรวมตัวของอุตสาหกรรมและภาคเกษตร : มีการใช้แรงงานผู้ผลิตในอุตสาหกรรมและเมือง : รวมทั้งมีเงินคนงานในชนชั้นนิยม : การผลิตของลัทธิชนชั้นนิยม : ชนชั้นที่มีอยู่ในภาคเกษตร : ความจำเป็นของอุตสาหกรรมบ้านเรา	รัฐขยายการรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ "แบบพัฒนา" และแผนการมีต่อด้านการก่อการร้าย ซึ่งเชื่อมโยงกับ "การปฏิรูปการพัฒนา" : เน้นการรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ในภาคเกษตร : รัฐได้รับคำมั่นจากเจ้าข้าชากรที่ได้รับการมีเงินตามแบบอย่างของชนชั้น : หน่วยงานของ "การพัฒนา" แบบทันสมัยที่กระตือรือร้นในการขยายตัวของ "การสร้างชาติ" ภายใต้การสนับสนุนของรัฐ
2513 - 2528	"วิกฤติการณ์ของเศรษฐกิจโลก" : การรวมตัวของชนชั้นเข้าสู่เศรษฐกิจโลกมากขึ้น โดยผ่านนโยบายส่งเสริมการผลิตเพื่อส่งออก (การค้าและการลงทุน) - การพัฒนาอุตสาหกรรมในภาคเกษตรในชนบท - การปรับโครงสร้างอย่างจริงจัง และการปรับโครงสร้างเพื่อต่อต้านการอุปถัมภ์	การโยกย้ายไปสู่การผลิตในมือมีการใช้ทุนในอุตสาหกรรมและการเกษตร - "การสะสมของลัทธิชนชั้น" : องค์กรที่ผูกพันส่วนเกินในภาคเกษตรต่อไป - ความไม่เท่าเทียมกันที่มีมากขึ้น : ระหว่างชนชั้นที่มีอยู่กับชนชั้นที่มีอยู่ - การส่งเสริมสินค้าอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้น	การรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ : การรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ในภาคเกษตรและกรรมสิทธิ์ของภาคการผลิตที่เพิ่มขึ้น : - ความสัมพันธ์ทางชนชั้นที่มีอยู่ของชนชั้นที่มีอยู่ : - การอุปถัมภ์ของชนชั้นที่มีอยู่ : และกรรมสิทธิ์ที่ดินของชนชั้นที่มีอยู่ของภาคเกษตรในภาคเกษตรและพลังจากภาคเกษตร : การรวมตัวของชนชั้นที่มีอยู่ในภาคเกษตร : การอุปถัมภ์ของชนชั้นที่มีอยู่ในภาคเกษตรในภาคเกษตรและภาคเกษตร : - มีการใช้เงินคนงานในฐานะเป็นปัจจัยการผลิตมากขึ้น	การสนับสนุนของรัฐที่มีมากขึ้นเพื่อใช้ในการปรับโครงสร้างเมืองซึ่งไม่ได้มีการปฏิรูป และมีความคล้ายคลึงกันไม่ได้มีลักษณะที่เหมือนกับการปฏิรูปที่ดิน : - การขยายตัวของชนชั้นที่มีอยู่ : มีความจำเป็นต่อชนชั้นที่มีอยู่ซึ่งมีพลังในการผลิตของชนชั้นที่มีอยู่ : รัฐจำเป็นต้องปรับโครงสร้างเมืองขึ้นในการบริหารเมืองเป็นในภาคเกษตร : รัฐทำหน้าที่เป็น "ผู้จัดการนโยบายวิกฤติ"

ศูนย์วิจัยยุทธศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจะได้รับการพิจารณาในฐานะเป็น-
กลไกเบื้องต้นที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย การเปลี่ยนแปลง-
แปลงที่สำคัญจะได้รับการพิจารณาในฐานะเป็นกลไกเบื้องต้น-
ที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย การเปลี่ยนแปลงในแบบ-
วิถีของการชুক্তีร่วมเกิน ผลที่ติดตามมาจากการเปลี่ยนแปลง-
แปลงในชนชั้นทางสังคม และความสัมพันธ์ทางชนชั้น และ
การปะทะสังสรรค์ระหว่างหมู่บ้านกับรัฐ สิ่งที่จะกล่าวต่อไป
นี้เป็นเรื่องราวสั้น ๆ ของแต่ละช่วงเวลาเท่านั้น

2.2 ปี พ.ศ. 2398-2475 แบบจำลอง "อานานิคม"

มีข้อถกเถียงจำนวนมากไม่เกี่ยวข้องกันกับบทบาท
ของพลังภายนอกที่มีต่อประวัติศาสตร์ไทยในยุคต้น¹⁴ มีข้อ
โต้แย้งว่า เกือบจะเกิดการปฏิวัติแบบกบฏผีเสื้อกันอก ทั้งนี้เพราะ
ชนชั้นศักดินาล้มเหลวอย่างสิ้นเชิงภายหลัง พ.ศ. 2398
ทั้ง ๆ ที่ "หลังการผลิต" ที่มีอยู่ในสังคมศักดินาเพียงพอ¹⁵
ภายใต้กรอบการวิเคราะห์ ที่ผู้เขียนเลือกใช้ในบทความนี้
พลังภายนอกมีบทบาทที่สำคัญในการผนวกเอาภาคกลาง-
ของประเทศไทยเข้าสู่เศรษฐกิจโลก และเปิดโอกาส
ให้มีการขยายอิทธิพลแบบไม่เป็นทางการของอานานิคม-
ผลกระทบต่อการค้าและการขยายตัวในการปลูกข้าว-
อย่างมาก ซึ่งแน่นอนว่ารวมถึงขนาดของส่วนเกินทาง-
เศรษฐกิจด้วย และตั้งแต่ต้นนี้เป็นต้นมา เศรษฐกิจไทยก็
มีแนวโน้มไปสู่การผลิตสินค้าขั้นมูลฐานอย่างถาวร ซึ่งเป็น
แบบแผนที่ยังคงดำรงอยู่ แม้ในปัจจุบันนี้ ทั้ง ๆ ที่
ความจริงเติบโตของการผลิตที่อยู่ภาคเกษตร ลัทธิ
อานานิคมตามแบบของอังกฤษเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจำ-
กักรับพัฒนาของเศรษฐกิจ เพื่อให้หันเหไปตอบสนอง
หรือรับใช้ความจำเป็นของจักรวรรดิอังกฤษ และนั่นก็หมายถึง
ถึงการทำให้ประเทศไทยเป็น เศรษฐกิจตามคำกล่าวของ
อินแกรม (Ingram) ที่ว่า "เป็นเอกราชนิคม ยกเว้น
ก็เพียงชื่อเท่านั้น"¹⁶

กลไกทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐานก็คือการชুক্তี
ส่วนเกินโดยตรงโดยเจ้าภาษีนายอากร พ่อค้า และนำ-
ผลผลิตส่วนเกินนี้ไปสู่กษัตริย์ และตลาดเพื่อการส่งออก
การขยายตัวทางการผลิตในการผลิตยังคงดำเนิน และ
ในตอนปลายพุทธศตวรรษที่ 24 กลไกในการบริหารก็ถูก

ยกเครื่องเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสมสำหรับส่วนเกินที่เกิดขึ้น
ขึ้นนี้ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกษัตริย์และชน-
ชั้นพ่อค้าในขณะนั้น และมีการผนวกเอาอาณาเขตรอบ-
นอกเข้าสู่การบริหารส่วนกลาง การควบคุมเหนือแรง
งาน (แต่เดิมผ่านการเกณฑ์แรงงานและระบบทาส และ
ต่อมาผ่านการเก็บภาษี และพ่อค้า) มากกว่าที่จะทำ
การควบคุมเหนือที่ดินเป็นปัจจัยที่สำคัญในการชুক্তีร่วม-
เกินของในช่วงเวลาดังกล่าวนี้

ผลจากกระบวนการของการทำให้เกิดความ
ชำนาญเฉพาะอย่าง และการเปิดประเทศเพื่อทำการค้า
นำไปสู่ความเสี่ยงสลายของอุตสาหกรรมในชนบท ทั้งนี้
ยกเว้นอุตสาหกรรมขั้นมูลฐานบางชนิด เช่น ไม้สักและตบูก
เงินจนส่วนใหญ่ถูกจำกัดอยู่ในภาคส่งออก และยังคงอยู่
ในรูปของทุนการค้า ซึ่งไม่สามารถแปรเปลี่ยนไปเป็นทุน
อุตสาหกรรม พัฒนาการของโครงสร้างพื้นฐานถูกจำกัด-
ต่อการเปิดประเทศ เพื่อใช้สำหรับขนส่งสินค้าการเกษตร
กล่าวทางด้านความสัมพันธ์ทางชนชั้นและเพศ¹⁷ โครง
สร้างชนชั้นประกอบด้วยชนชั้นศักดินา ซึ่งได้อำนาจมา
จากกษัตริย์ ชนชั้นที่แทรกตัวเข้ามา คือพ่อค้าหรือนายทุน
ขุนนาง¹⁸ นายทุนต่างชาติ และชาวนา

2.3 ปี พ.ศ. 2475-2500 ระบอบทุนนิยมขุนนาง

หรือทุนนิยมโดยรัฐ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของการปฏิวัติปี พ.ศ. 2475
อย่างหนึ่งก็คือ การเกิดขึ้นของชนชั้นใหม่ ซึ่งพยายามที่จะ
ก่อตัวบนฐานอันแยกเหนือไปจากภาคเกษตร ในช่วงนี้ รัฐ
ได้เพิ่มบทบาทสำคัญในการเป็นผู้วางรากฐานสำหรับการพัฒนา
ในอนาคต ด้วยการสร้างรัฐวิสาหกิจที่มุ่งเน้นที่ทุนค่า-
ของสังคีต พิริยะรังสรรค์ เกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าว
ได้เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของภาคเอกชนในช่วงที่มีต้นต่อ-
การพัฒนาแบบทุนนิยมในอนาคต นั่นก็คือ ส่วนเกินในภาค
เกษตรถูกควบคุมโดยชนชั้นใหม่ อันได้แก่ ขุนนางและพ่อค้า
ในช่วงทศวรรษ ปี พ.ศ. 2493 จะเห็นถึงการเริ่มต้นของ
พันธมิตรที่สำคัญระหว่างนายทุนการเงินชาวจีนและผลประโยชน์
ทางการค้ากับชุมชนธุรกิจของไทยภายใต้การปกป้องกัน
คุ้มครองจากทหาร

การเพิ่มขึ้นของราคาที่ดินนำไปสู่การเพิ่มขึ้น -
ของการใช้โฉมดินเป็นเครื่องแสดงกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินด้วย¹⁹

2.4 ปี พ.ศ. 2500-2513 "การสะสมแบบดั้งเดิม"

จุดเปลี่ยนของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยซึ่ง-
เกิดขึ้นในเชิงสัญลักษณ์ด้วยการขึ้นมาอำนาจของสกุลเงิน ใน
ฐานะที่เป็นนายกรัฐมตรีเกิดขึ้นพร้อม ๆ กันกับการเกิดขึ้น
ของภาคเอกชน "การสะสมแบบดั้งเดิม" หมายถึงกระบวนการ
ซึ่ง มาร์กซ์ ได้วิเคราะห์ถึงการเกิดขึ้นของระบบทุน -
นิยมในยุโรป²⁰ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัจจัยต่างๆ
ที่ยอมรับให้ทุนผูกเปลเปลี่ยนเข้าไปใช้ในระบบอุตสาหกรรม ใน
ประเทศไทยก็เช่นเดียวกับที่อื่นๆ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้น
ซึ่งทุนต่างชาติได้เข้ามาเชื่อมโยงกับทุนภายในชาติ โดย
ผ่านการลงทุนร่วมกันในอุตสาหกรรมที่ได้รับการคุ้มครองคุ้ม-
ครองกล่าวในแง่นี้ การสะสมแบบดั้งเดิม ก็คือ กระบวน
การที่ควบคุมส่วนเกินโดยการนำไปในการอุตสาหกรรมและ
โดยการผ่านกระบวนการดังกล่าวก็จะนำไปสู่การเกิดขึ้น -
ของชนชั้นนายทุนและชนชั้นผู้ใช้แรงงานในเมืองและ (ต่อ
มา) ในเขตชนบท

สิ่งที่มีความสำคัญๆ ๑ ก็มักคือ การสะสมสุม-
จากภายนอกเพื่อความทันสมัยและกิจกรรมใน "การสร้าง-
ชาติ" การสะสมดังกล่าวเป็นบทบาทที่จำเป็นของ "รัฐ
จักรวรรดินิยม" ดังที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์เอาไว้แล้วข้างต้น
ขณะที่ "รัฐอาณานิคมสมัยใหม่" จะวางอยู่บนรากฐานของ-
พันธมิตร ระหว่างผู้นำทางการทหารกับชนชั้นผู้มีสมบัติ ซึ่ง
ร่วมมือกับองค์กรของจักรวรรดินิยมภายใต้รูปแบบของโครง
การเพื่อการพัฒนา และการปฏิบัติการทางการทหาร
ตลอดจน "การฝึกฝนเพื่อเป็นผู้นำ" และรวมทั้งการปรับ-
ปรุงองค์กรต่าง ๆ เพื่อการบริวารทั้งหลาย²¹

ในช่วงนี้ เขตเมืองจะได้ผลประโยชน์มากกว่า
เขตชนบท ดังจะเห็นได้จากการดำรงอยู่ของเมืองศูนย์กลาง
หรือเมืองหลวงในแง่ของทรัพย์สินสมบัติและอำนาจ ในขณะที่
ปล่อยให้ให้เขตชนบทยังคงด้อยพัฒนา การพัฒนาแบบทุนนิยม
162

ที่เริ่มต้นแทรกแซง และการขยายตัวของพลังปฏิวัติได้นำไป
สู่โครงการเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายขนาดใหญ่ ซึ่งก่อให้เกิด
เกิดความขัดแย้งในเขตชนบทเพิ่มมากขึ้น

ชนชั้นนายทุนชาติได้ผนึกการครอบงำเหนือกระ
บวนการของ "ความร่วมมือระหว่างธุรกิจกับข้าราชการ"²²
และขยายการกตัญญูตรีศของจักรวรรดินิยม โดยผ่านทาง
ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระตุ้นให้มีการลงทุน
ของต่างชาติ และโดยการส่งเสริมภาคเอกชนในการอุตสาหกรรม
และการเกษตรกรรม การปกครองโดยทหารนำไปสู่
ความสัมพันธ์กตัญญูตรีศทางการผลิตของกรรมกรในเมือง-
และโดยการผ่านทางการปราบปรามทางการเมือง

ความขัดแย้งของแบบแผนในการพัฒนาเศรษฐกิจ
ดังกล่าวเพิ่มขึ้นในระดับของเศรษฐกิจโลก และได้ขยาย
ไปสู่การผนวกเข้าสู่วงจรของการค้าและทุน นั่นก็คือ การ
เพิ่มขึ้นของการพึ่งพาในการนำเข้าเทคโนโลยีการผลิตที่สำ
คัญ พลังงาน และสินค้าทุน ที่ต้องใช้จ่ายไปเพื่อดำรงรักษา
ส่วนเกินของภาคเกษตรเอาไว้ในฐานะที่เป็นสินค้าส่งออก-
ชั้นปฐม และยังทำให้เกิดการพัฒนาแบบไม่เท่าเทียมที่เอื้อ-
อำนาจประโยชน์ให้กับเมืองมากกว่าชนบท ตลอดจนเกิด
ความไม่มีเสถียรภาพในการตัดสินใจแรงงานส่วนเกิน ความ
ขัดแย้งขั้นพื้นฐานของการสะสมแบบทุนนิยมก็คือ ทุนขยายตัว
เร็วกว่าความสามารถที่จะดูดกลืนแรงงานเอาไว้ ปรากฏ
การณ์นี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนในภาคการผลิตสมัยใหม่
ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีแบบตะวันตก และก่อให้เกิดปัญหา
การว่างงานของมวลชนอย่างถาวร ซึ่งได้แก่มาลชนชั้นอยู่ใน
สลัม หรือแรงงานรับจ้างที่ไม่มีที่ดินหรือค้ำทำงานในภาค
บริการ อันได้แก่ โสเภณี คนรับใช้ ฯลฯ²³

2.5 ปี พ.ศ. 2513-2528 การฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจและอำนาจรัฐเพื่อได้ครอบงำต่อผู้ต่างชาติและวิกฤติการณ์เศรษฐกิจโลก

การเข้าใจถึงเหตุกาณ์ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา
จะต้องรวมถึงการวิเคราะห์ลักษณะของวิกฤติการณ์องตลอด
จนผลกระทบของวิกฤติการณ์ที่มีต่อประเทศบริวารโดยทั่วไป

และผลกระทบต่อประเทศไทยโดยเฉพาะ

(ก) "รัฐอาณานิคมสมัยใหม่"

"รัฐจักรวรรดินิยม" มีอำนาจที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะและพัฒนาการของการก่อตัวของรัฐและชนชั้นในประเทศบริวาร ดังในช่วงทศวรรษ ปี พ.ศ. 2493 ปี พ.ศ. 2503 และ รัฐจักรวรรดินิยมนำไปสู่กระบวนการของ "การสร้างชาติ" และการพัฒนาของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ซึ่งกระทำโดยผ่านทางนโยบายและหน่วยงานของจักรวรรดินิยมทั้งหลายในช่วงทศวรรษที่แล้ว รัฐจักรวรรดินิยมมีบทบาทที่สำคัญอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของพลังในในประเทศบริวารที่มีต่ออิทธิพลภายนอก

มีลักษณะหลายประการ ที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือระหว่างการก่อตัวของรัฐ 2 รูปแบบ²⁴ ในประการแรก รัฐในประเทศบริวารเป็น "สังคมที่ถูกแทรกแซง" ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รูปแบบของการแทรกแซงมีส่วนส่งเสริมบทบาทที่สนับสนุนการแบ่งงานกันทำของโลกหรือของจักรวรรดินิยม เมื่อพิจารณาจากส่วนประกอบของการผลิตและการค้า รวมทั้งผลประโยชน์ทางชนชั้นของชนชั้นใหญ่ ๆ ในประการที่สอง กลุ่มที่ร่วมมือด้วย รวมถึงข้าราชการ ทหาร และชนชั้นทางการเมือง ตลอดจนชนชั้นค้าทางสังคม เศรษฐกิจอื่น ๆ (ทั้งชนชั้นผู้นำแบบดั้งเดิมและชนชั้นอุตสาหกรรมสมัยใหม่)

และโดยผ่านการควบคุมขั้นเด็ดขาดต่อสังคมชนชั้นที่ร่วมมือกันนี้ ก็จะสามารถกำหนดความเข้มแข็งและความอ่อนแอของระบบจักรวรรดินิยมได้ ชนชั้นเหล่านี้ประกอบด้วยพันธมิตรของกลุ่มชนหลายพวก ซึ่งในช่วงเวลาหนึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน ชนชั้นเหล่านี้ได้แก่ (1) นายทุนอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (2) ผู้นำเข้า-ผู้ส่งออก (3) นายทุนที่ร่วมลงทุน ทั้งนี้ระดับความเป็นอิสระที่มีต่อรัฐจักรวรรดินิยมของชนชั้นเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดสนิทสนมกับทั้งทุนต่างชาติและตลาดภายนอก ทั้งนี้ ตลาดภายนอกจะขึ้นต่อกันมากกว่า²⁵

ชนชั้นที่ร่วมมือกันมีแนวโน้มที่จะทำการชুক্তีส่วนเกินทางเศรษฐกิจซึ่งต้องใช้นโยบายการชুক্তีโดยผ่าน

ทางอุตสาหกรรมและการเกษตร และรวมถึงนโยบายที่สนับสนุนให้มีการแสวงหาแรงงานประเภทใหม่ ๆ ด้วย หน้าที่ที่สำคัญอีกด้านหนึ่ง ก็คือ ทางการเมือง เน้นคือ จะปราบปรามความขัดแย้งทางชนชั้น จัดการทางด้านแรงงาน-สัมพันธ์ และจัดการความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจภายใต้กรอบของการครอบงำของจักรวรรดินิยม ความร่วมมือดังกล่าวมิได้มีัยหมายถึงความหายไปของลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น หรือพลวัตที่เกิดขึ้นเองภายในรัฐของประเทศบริวาร ซึ่งทั้งนี้ขึ้นเอฉิตรและดุลย์ของพลังทางชนชั้นที่เกิดขึ้นในประเทศไทยจะสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะแบบแผนเฉพาะทางประวัติศาสตร์ของการพัฒนาอันเป็นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยเอง²⁶

(ข) ผลกระทบของวิกฤตการณ์โลกที่มีต่อประเทศบริวาร

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับทัศนคติของวิกฤตการณ์โลกในทศวรรษ ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 ก็คือการสูญเสียการควบคุมที่มีต่อกรรมกรรับจ้าง และกรรมกรอื่น ๆ และชาวนาทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศในโลกลุทธิยิมส่วนที่ด้อยพัฒนา ขณะเดียวกันก็เกิดการประท้วงต่อต้านขึ้นในโรงงาน ในโรงเรียน ในครัว และในท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดรูปแบบการควบคุมที่มีอยู่ และแบบแผนของการชুক্তีส่วนเกิน²⁷ ผลก็คือ ก่อให้เกิดการพึ่งพิงการผลิตในระดับโลกขึ้นมาใหม่อีกครั้งหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางชนชั้นภายในประเทศ และระหว่างศูนย์กลางกับบริวาร ทั้งนี้ รวมถึงการโยกย้ายโรงงานอุตสาหกรรมไปสู่โลกส่วนที่ด้อยพัฒนา อันได้แก่ บราซิล ได้หวัน เกาหลีใต้ และประเทศไทย ข้อที่น่าสังเกตุในช่วงเวลานี้ก็คือ ข่ายใยของการเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนเพียงความตึงเครียดมากขึ้น มีการปราบปรามทางการเมือง การลดค่าใช้จ่ายของรัฐ มีการใช้การว่างงานเป็นเครื่องมือในการควบคุมค่าจ้างและการทำงานอย่างกว้างขวาง การที่ทุนการเงินเพียงความสำคัญมากขึ้นได้นำไปสู่การใช้ที่เงินในฐานะที่เป็นรูปแบบของการแทรกแซงของจักรวรรดินิยมที่กระทำต่อกิจการต่าง ๆ ของโลกส่วนที่ด้อยพัฒนามากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีการเร่งรัดให้มีการผนวกโลก

ส่วนนี้เป็นสังคมนิยมและโลกที่ด้อยพัฒนามาก ๆ เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจโลก (ตัวอย่างเช่น ประเทศจีนได้กลายเป็นบริ-มณฑลแห่งใหม่สำหรับการสะสมแบบทุนนิยม)²⁸

ในประเทศบริวาร การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นในรูปของกระบวนการของ "การสะสมแบบ-ตั้งเดิมที่ถาวร" ซึ่งมีลักษณะดังนี้คือ

- (1) มีการเคลื่อนย้ายจากเขตชนบทอยู่ตลอดเวลา
- (2) มีการสะสมทุนในเขตเมืองมากขึ้น โดยการจ่ายราคาให้กับผลผลิตทางการเกษตรในอัตราที่ต่ำ
- (3) มีการผลักดันให้อัตราค่าจ้างต่ำกว่าระดับที่ยั่งยืน ทั้งนี้โดยการเพิ่มการผลิตของครัวเรือน หรือการผลิตภาคเศรษฐกิจแบบยังชีพ และเป็นภาระเพิ่มระดับการขูดรีดมากขึ้นในเขตเมือง (ดังตัวอย่างเช่น "การขูดรีดอย่างมาก" (superexploitation) กับผู้หญิงในโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น)

การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความเจริญเติบโตของภาคเศรษฐกิจที่เน้นการส่งออก (นอกจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า) เป็นลักษณะสำคัญของประเทศบริวารหลายประเทศในศตวรรษ ปี พ.ศ. 2513 ทั้งนี้ เป็นการโต้ตอบหรือเป็นปฏิกริยาต่อการเปลี่ยนแปลงการแบ่งงานกันทำในระดับโลกและด้านการผลิต การสะสมทุนการส่งออกได้นำไปสู่ความจำเป็นที่จะต้องแข่งขันอย่างมีประสิทธิผลมากขึ้นในตลาดโลกและสถาปนาขบวนการดังกล่าวได้ เรียกร้องให้เกิด - การเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้ขึ้นในโลกส่วนที่ด้อยพัฒนามากคือ

- 1) ลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นตัวอธิบายความจำเป็นของการลดค่าจ้าง
- 2) เน้นความเชื่อมโยงกับทุนนานาชาติ (ทั้งทุนการเงินและทุนเอกชน)
- 3) รัฐยังคงสะสมทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการส่งเสริมให้มีเขตการค้าเสรี รัฐเป็นผู้สนับสนุนโครงการการลงทุน (ตัวอย่างเช่นโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกในประเทศไทย (Eastern Seaboard Development))

4) เพื่อให้ทุนมีการเคลื่อนไหวอย่างเสรีมากที่สุด ก็ได้มีการยกเลิกการปกป้องคุ้มครองทางด้านภาษีให้แก่อุตสาหกรรมในท้องถิ่น

ภายใต้สถาปนาของภาวะเศรษฐกิจขบเซา-ในระดับโลก และการลดลงของตลาดเพื่อการส่งออก นโยบายเศรษฐกิจเน้นเพื่อการส่งออกก็เผชิญกับความยากลำบากในศตวรรษ ปี พ.ศ. 2523 วิกฤตการณ์ใหม่ได้นำไปสู่การประเมินอย่างเคร่งเครียดต่อนโยบายที่มีอยู่และก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความสัมพันธ์มากขึ้น ระหว่างเขตเมืองกับเขตชนบท ทั้งนี้ รัฐได้ทำหน้าที่เป็นกลไกหรือหน่วยงานในการปรปราม เพื่อควบคุมพลังทางชนชั้นและควบคุมการยกระดับขึ้นของจิตสำนึกทางชนชั้น ในปี พ.ศ. 2519 ซึ่งเป็นปีที่มีการรัฐประหารของฝ่ายขวาในประเทศไทย ปรากฏว่ามีรัฐในโลก 38 รัฐที่อยู่ภายใต้ภาวะฉุกเฉินหลาย ๆ รูปแบบ²⁹ ในบางกรณี การปรปรามติดตามมาด้วยการให้เสรีภาพมากขึ้น ภายใต้แรงกดดันเพื่อที่จะสร้างรัฐบาล "ที่มีความสามารถในการสร้างตัวให้เป็นสถาบันของแบบจำลองใหม่ของการพัฒนา เพื่อการส่งออก และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการป้องกันความไม่พอใจของประชาชนจากการเข้าแทรกแซง ด้วยการยอมให้มีเสถียรภาพทางการเมืองภายในประเทศ และให้ประเทศ-โลกที่สามมีบทบาททางเศรษฐกิจในระดับโลก"³⁰

จากทั่วทุกมุมโลกข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐได้เป็นตัวกลางในความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจระดับชาติระหว่างโลกส่วนที่ด้อยพัฒนาและส่วนที่พัฒนาแล้วทั้งภายในระบบเศรษฐกิจเองและระหว่างพลังชนชั้นที่หลากหลายขึ้นอยู่กับ บทบาทหลักของรัฐในช่วงเวลาดังกล่าวก็คือ การไขว่คว้าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมือง เพื่อเผชิญหน้ากับความขัดแย้งของการพัฒนาอันเป็นผลที่เกิดขึ้นในศตวรรษปี พ.ศ. 2503 และเป็นภาระหนักหน่วงทางด้านสังคมใหม่อีกครั้งหนึ่งภายใต้การเปลี่ยนแปลงของ - เศรษฐกิจโลก

(ค) ความสัมพันธ์โดยทั่วไปของประเทศไทย
ต่อเศรษฐกิจโลก ระหว่างปี.ศ.2513
-2528

เฉกเช่นเดียวกับเศรษฐกิจประเทศอื่น ๆ ประเทศไทยก็ได้ทำการเปลี่ยนผ่านในช่วงดังกล่าว จากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าไปสู่การผลิตเพื่อส่งออก ผลของการโยกย้ายดังกล่าว ผู้เขียนได้วิเคราะห์แล้วข้างต้นแล้วว่า โดยเฉพาะก็คือ การโยกย้ายของการเปลี่ยนผ่านนี้ไปสู่การแทรกแซงจากเศรษฐกิจภายนอกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม จุดเน้นที่สำคัญของช่วงระยะเวลานี้ก็คือ การสิ้นสุดลงของความขัดแย้งหลายอย่าง ที่เกิดจากกระบวนการสะสมแบบดั้งเดิม

ประสิทธิภาพของกลุ่มทุน-ประภาสีดำดำรงอยู่ในความขัดแย้งได้อ่อนตัวลงในต้นทศวรรษ ปี พ.ศ. 2513 ภายใต้ความยุ่งยากทางเศรษฐกิจ นั่นก็คือ การลดลงของสินค้าส่งออกที่สำคัญ ๆ ในปี พ.ศ. 2511 ซึ่งเป็นภาระเตือนให้เห็นถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้น และความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ในต้นทศวรรษ ปี พ.ศ. 2513 ได้เรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางโครงสร้าง

ความไม่สงบทางการเมืองที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากนายทุนซึ่งมีความสามารถมากขึ้น และต้องการที่จะจัดการกับระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนหลังจากส่วนอื่น ๆ ของสังคม อันได้แก่ชาวนา นิสิตนักศึกษา และกรรมกรในเมือง ได้เข้าไปสู่การขับไล่กลุ่มนี้อนาน ในขณะนั้นในปี พ.ศ. 2516 นอกจากนั้น ยังมีแรงกดดันที่มีอิทธิพลจากภายนอกด้วย คือ จากอเมริกา จากธนาคารโลก ที่ต้องการให้ประเทศไทยจัดการแก้ไขนโยบายเศรษฐกิจให้เข้ารูปเข้าร่าง³¹ การก่อการร้ายในชนบทยังคงดำรงอยู่ในเขตชนบท ซึ่งทำให้มีการไหลบ่าของความช่วยเหลือจากอเมริกา อย่างไรก็ตาม การต่อต้านการก่อการร้ายก็ไม่อาจจะหยุดยั้งสิ่งเหล่านี้ได้ ทั้งนี้เหตุการณ์ของปี พ.ศ. 2516 ทำให้ศูนย์กลางอำนาจดั้งเดิมในสังคมนี้ตัวขึ้นมา และพร้อมที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง เมื่อมีความจำเป็น

การต่อสู้อย่างเป็นทางการไปเองของชาวนา นิสิตนัก

ศึกษา และกรรมกร ในปี พ.ศ. 2517 และ พ.ศ. 2518 แสดงให้เห็นถึงระดับของจิตสำนึกทางชนชั้นที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศไทย การประท้วงและการเคลื่อนไหวที่มีเอกภาพมากขึ้นของกลุ่มพลังเหล่านี้ได้กลายเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สำคัญต่อกลุ่มปกครอง ซึ่งได้เริ่มต้นวางพื้นฐานสำหรับการรัฐประหารในปี พ.ศ. 2519³² ในช่วงระยะเวลาอันนับแต่ปี พ.ศ. 2519 เป็นต้นมา ได้มีความพยายามที่จะฟื้นฟูรัฐเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคงทางการเมืองและทำให้แบบแผนของการพัฒนาตามแบบทุนนิยมมีเหตุผลผลมากขึ้น โดยการพยายามแสวงหาแบบแผนของการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่มั่นคงกว่า การปราบปรามทางทหารต้องเปิดทางให้กับตลาดโลกที่มีวินัยเข้มแข็งกว่า ความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ-โดยทั่วไปของประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มีผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เช่น นี้ก็คือมีการโยกย้ายไปสู่ระบบอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น นักวิชาการการศุลกากรแรงงานทวีความรุนแรงมากขึ้น การค้ายังคงพึ่งพายู่กับสินค้าส่งออกที่ปรุมนเพื่อนำมาซึ่งรายได้ในภาวซื้อ-สินค้านำเข้าชั้นกลาง การเพิ่มขึ้นในประสิทธิภาพของแรงงานในอุตสาหกรรมซึ่งเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กับการชะงักกันของค่าจ้างหรือการลดลงของค่าจ้างที่แท้จริง ความเจริญเติบโตของการไว้ที่เด้ากินและปัญหาค่าเช่า ในเขตชนบท การกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นซึ่งเคยอยู่บน - ยอดสังคมร้อยละ 20 เป็นผู้ได้รับรายได้มากที่สุด การค้า-ค้าเสื่อมทรามลง และภาวะที่เสถียรภายนอกเพิ่มขึ้น³³

ข้อมูลเศรษฐกิจระดับมหภาคของประเทศไทย-แสดงให้เห็นถึงความยากลำบากที่ขี้อยู่ภายในแบบแผนเศรษฐกิจดังกล่าว³⁴ อัตราส่วนร้อยละของสินค้าออกเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2518 เป็นร้อยละ 10.6 ในปี พ.ศ. 2523 สินค้าอุตสาหกรรมที่ส่งออก เมื่อเทียบเป็นร้อยละของสินค้าส่งออก ทั้งหมดได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.7 ในปี พ.ศ. 2513 เป็นร้อยละ 30 ในปี พ.ศ. 2524 แต่ผลผลิตขั้นปรุมนยังไม่มีปริมาณถึงร้อยละ 70 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดในปี พ.ศ. 2524 (ลดลงจากร้อยละ 98 ในปี พ.ศ. 2502) การพึ่งพากับภาคการเกษตรยังคงดำรงอยู่ ทั้งนี้จะเห็นได้

จากข้อเท็จจริงที่ว่าปริมาณร้อยละ 80 ของประชากรในประเทศไทย ยังคงยังชีพจากการทำการเกษตรและกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่กระนั้น ภาคเกษตรก็ก่อให้เกิดผลผลิตเพียงร้อยละ 22 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี พ.ศ. 2524 และในปี พ.ศ. 2524 มีกำลังแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพียงร้อยละ 9 เท่านั้น แต่ภาคอุตสาหกรรมผลิตได้ถึงร้อยละ 28 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในปีดังกล่าว³⁵

รัฐไทยต้องเผชิญหน้ากับดุลทางการค้าที่เสื่อมทรามลง ในปี พ.ศ. 2526 ประเทศไทยขาดดุล 736 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และมีงบประมาณขาดดุลเพิ่มขึ้น จะเห็นได้จากเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 ของงบประมาณทั้งหมดในปี พ.ศ. 2525 เป็นร้อยละ 16.7 ในปี พ.ศ. 2527

ตัวเลขจากงบประมาณแสดงให้เห็นถึงอัตราการชำระหนี้สินเพิ่มมากขึ้น จากร้อยละ 17.4 ในปี พ.ศ. 2526 ทั้งนี้เมื่อเทียบกับงบประมาณทางเศรษฐกิจร้อยละ 20 และงบประมาณทางการทหารร้อยละ 20 ใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งหมดในช่วงเวลาที่ผ่านมามีประมาณร้อยละ 14-18 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ การประหยัดโดยทั่วไปที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านการใช้จ่ายลดลงเหลือเพียงศูนย์ในงบประมาณ พ.ศ. 2529-2530 รวมถึงเงินเดือนของข้าราชการ แล้งดัชนีเศรษฐกิจ ณปีที่ 5 ปี พ.ศ. 2525-2529 เกิดขึ้นภายใต้บริบทของหนี้ที่กล่าวมานี้ และการแทรกแซงของธนาคารโลกที่เพิ่มมากขึ้น³⁶

จากรายงานการศึกษาของธนาคารโลก ในปี พ.ศ. 2527 เรื่อง Thailand : Managing Public Resources for Structural Adjustment ได้ให้ภาพที่ชัดเจนเกี่ยวกับสถานการณ์ใหม่ของประเทศไทยในระบบเศรษฐกิจโลก รายงานฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาคเกษตรที่ยังคงมีอยู่ต่อไป และชี้ให้เห็นถึงการพึ่งพาต่อการผลิตสินค้าขั้นปฐมและการส่งออกเพื่อใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปข้างหน้า นอกจากนี้รายงานฉบับนี้ยังได้เน้นให้เห็นถึงผลด้านลบของการปกป้องคุ้มครอง ในช่วงปี พ.ศ. 2518-2524 อัตราของการปกป้องคุ้มครองมีส่วน

ทำให้ภาคอุตสาหกรรมโดยเฉพาะสินค้าอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ เพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าตัว และเป็นแรงจูงใจต่อการลงทุนของโครงการที่ลงทุนขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อการส่งออกด้วย ในขณะที่อัตราการปกป้องคุ้มครองมีเพียงครั้งเดียวในช่วง พ.ศ. 2524-2526

รายงานฉบับนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการปรับปรุงทาง-โครงสร้าง" ที่จะต้องกำหนดขึ้นอย่างชัดเจนเพื่อทำให้เศรษฐกิจประเทศไทย "เปิด" มากขึ้นต่อพลังของตลาดโลก³⁷ ดังนั้น รายงานฉบับนี้จึงเสนอแนะว่า

- (1) ให้มีการลดลงในอัตราการค้าปกป้องคุ้มครองต่อไป
- (2) ให้มีการปฏิรูปแรงจูงใจแก่ภาคอุตสาหกรรม
- (3) ให้เพิ่มแรงจูงใจสำหรับการส่งออก
- (4) ให้มีการประเมินโครงการอุตสาหกรรม - ขนาดใหญ่ทั้งหมด และโครงการอุตสาหกรรม - กรรมที่สนับสนุนโดยรัฐอย่างรอบคอบ
- (5) ให้มีการปฏิรูประบบการเงินและระบบภาษีอากร

ข้อเสนอแนะดังกล่าววางอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การใช้ทรัพยากรภาครัฐบาลให้มีประโยชน์เป็นทุนแก่สำคัญที่นำไปสู่ความก้าวหน้าในอนาคต กล่าวโดยทั่วไป รายงานนี้ได้เสนอแนะให้มีความระมัดระวังในการที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น

(ง) ความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านกับรัฐ ในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2513-2528

การเปลี่ยนแปลงที่ได้วิเคราะห์มาแล้วในระดับโลกและในระดับชาติมีผลกระทบต่ออย่างลึกซึ้งต่อความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและรัฐ ซึ่งอาจจะสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

- 1) การเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ทางสังคมในเขตชนบท
- 2) การเปลี่ยนแปลงในนโยบายของรัฐต่อภาคเกษตร

ส่วนเกินจากภาคเกษตรยังคงเป็นพื้นฐานของรัฐไทยในการก่อให้เกิดการพัฒนาในภาคอุตสาหกรรม โดย

การโยกย้ายผลผลิตส่วนเกินและแรงงานส่วนเกิน และโดย การผ่านรายได้จากการส่งออกที่ภาคเกษตรได้รับมา กลไก ที่ใช้ในนโยบายย้ายมูลค่าส่วนเกินนี้รวมถึงกำไรที่เกิดขึ้น- โดยพ่อค้า เจ้าของเงินกู้ เจ้าที่ดิน และระบบธนาคาร ตลอดจนภาษีจากข้าวความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจใน- ทศวรรษ ปี พ.ศ. 2513 และ พ.ศ. 2523 เกิดขึ้นจาก การโยกย้ายส่วนเกินอันนี้ และจากการโยกย้ายเข้ามา เข้าสู่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานมาก (ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมทอผ้า การผลิตส่วนประกอบอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าบริโภคขนาดเบา เป็นต้น ฯลฯ) การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมในภาคเกษตร ยังก่อให้เกิด ประชากรส่วนเกินที่ไม่สามารถดูดกลืนได้ในมหัง ในภาค เมืองและภาคชนบท³⁹

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในเขต ชนบท ได้มีการกล่าวถึงเอาไว้ในผลการศึกษที่สำคัญหลาย ชิ้น ในบรรดางานเหล่านี้ได้แก่ เทอร์ตัน (Turton), ฮายามิ (Hayami), ลูเธอร์ (Luther) และวิทยากร เชียงกูล (Chiangkul) ภาพทั่วไปที่เกิดขึ้นก็คือ การแทรก แซงของความสัมพันธ์แบบทุนนิยมเข้าไปสู่ในชนบทได้เพิ่ม - มากขึ้น ซึ่งขี้นหมายถึงการก่อให้เกิดลำดับชั้นทางสังคมอัน เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงนี้ ในรูปแบบของกรรมสิทธิ์ ต่อที่ดิน การใช้เครื่องทุ่นแรงในการผลิตขนาดใหญ่เพิ่มขึ้น การเสื่อมสลายของการผลิตเพื่อการยังชีพ การเพิ่มขึ้น ของหนี้สินในชนบท การกระจุกตัวของแบบการจัดสรรเพิ่ม- มากขึ้น ความไม่เท่าเทียมกันในารกระจายรายได้เพิ่ม มากขึ้นและการเจริญเติบโต ที่แตกต่างกันระหว่างภูมิภาค เพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้นำไปสู่การเจริญ เติบโตของจิตสำนึกทางชนชั้น และการต่อสู้ทางชนชั้นใน ชนบทไทย ซึ่งนั่นก็คือ กำเนิดของ "การเคลื่อนไหวชาวนา ไทยสมัยใหม่"⁴¹

ความเป็นจริงทางวัตถุขั้นพื้นฐานที่เห็นได้ชัด ก็ คือ ข้อจำกัดในการขยายที่ดินทำกินออกไป ซึ่งนั่นก็หมายถึง ความว่า ความจำเป็นที่ต้องเพิ่มผลผลิตจะเกิดขึ้นได้ก็โดย- การเพิ่มประสิทธิภาพแต่เพียงอย่างเดียว ยิ่งไปกว่านั้นการ

คาดคะเนการเพิ่มขึ้นของประชากรในประเทศไทยที่จะมีจน ถึงปี พ.ศ. 2543 (ในอัตราปีละ 2.9 เปอร์เซ็นต์) ก็จะเป็นแรง กดดันอันยิ่งใหญ่ต่อมูลค่าส่วนเกินที่ส่งออกที่มีอยู่⁴²

ในขณะที่ขนาดของไร่แน่นอนอย่างน้อย 20 ไร่ขึ้น เป็นขนาดที่ได้รับการพิจารณาว่ามีประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ighestต่ำที่สุด ผลการศึกษาถึงชนบทภาคกลางหลายชิ้นได้ชี้ ให้เห็นว่าชาวนาจำนวนร้อยละ 44 มีที่ดินทำกินน้อยกว่า 20 ไร่ (ตัวเลขนี้อาจจะถึงร้อยละ 50 ถ้าพิจารณาเฉพาะ ชาวนาที่เป็นเจ้าของที่นาเอง)⁴³ ส่วนจำนวนชาวนาผู้ เข้าและแรงงานรับจ้างที่ไม่มีที่ดินทำกิน ประเมินว่ามีประ- มานร้อยละ 14-16 ของแรงงานทั้งหมดในภาคเกษตร⁴⁴ งานศึกษาบางชิ้นเกี่ยวกับภาคกลางได้ชี้ให้เห็นตัวเลขที่สูง- กว่านี้มาก ผลที่เกิดขึ้นก็คือมี "การแบ่งออกเป็นชั้นมากขึ้น- ระหว่างเมืองกับชนบท และความแตกต่างทางชนชั้นในสัง- คม"⁴⁵ ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและการใช้เครื่องทุ่นแรง เพิ่มขึ้นอันนายประโยชน์กับชาวนารายใหญ่ และจะกระตุ้น ให้เกิดกระบวนการของการสูญเสียที่ดินทำกินและการกระ- จุกตัวของที่ดินต่อไปในอนาคต มีรายงานว่าชาวนาที่เป็นหนี้ สินเพิ่มจำนวนมากขึ้นจากร้อยละ 50 ในปี พ.ศ. 2500 เป็นร้อยละ 63 ในปี พ.ศ. 2521⁴⁶ ในขณะที่เป็นการ ยากที่จะทราบถึงขนาดของหนี้สินของชาวนา แต่จากการ ศึกษาที่ผู้เขียนได้ศึกษาถึงภาคกลางของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2511 มีตัวเลขแสดงว่า ชาวนาเป็นหนี้สินโดยเฉลี่ย ครอบครัวละ 13,000 บาท⁴⁷ แต่ก่อน จำนวนหนี้สินดังกล่าวนี้ใช้ชาวนาเป็นหนี้ซื้อค่ากลางร้อยละ 44 เมื่อเทียบ- กับธนาคารร้อยละ 16 และญาติมิตร ร้อยละ 22

ในปัจจุบัน มีแนวโน้มที่ธนาคารจะแทรกแซง เข้าไปเป็นผู้ให้กู้มากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีชนต่างชาติเข้าไปควบคุมตลาดสำหรับเพื่อการส่งออกของ มันสำปะหลัง ข้าวโพด ยางพารา และยาสูบอีกด้วย⁴⁸

มีข้อถกเถียงบางประการเกี่ยวกับ ผลกระทบ ของภาษีข้าวในความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับหมู่บ้าน ใน ขณะที่ทรัพย์สินข้าวมักจะได้รับการพิจารณาว่าเป็นกลไกใน- การโยกย้ายส่วนเกินไปสู่เขตเมือง ธนาคารโลกได้-

วิเคราะห์ ด้กล่าวแตกต่างออกไปเล็กน้อย ทั้งใน
ธนาคารโลกได้ชี้ให้เห็นว่า ภาวะของพริเย็มข้าว ในปี
พ.ศ. 2524 ที่ตกแก่ชาวนาผู้ทำการปลูกข้าวมีอยู่
ระหว่าง 10,000-18,000 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ
5-9 ของผลิตภัณฑ์ประชาชาติในภาคเกษตรของปีนั้น
อย่างไรก็ตาม ธนาคารโลกได้กล่าวต่อไปว่า แทนที่พริ-
เย็มข้าวจะช่วยสนับสนุนการลดลง ของค่าจ้างในเมือง
จริง ๆ แล้ว กลับเป็นภาระครายได้ในภาคชนบท โดยการ
ไม่สนับสนุนส่งเสริมให้ปลูกข้าว ซึ่งนำไปสู่การลดลงของ-
ระดับการจ้างงานในชนบท และลดอุปสงค์ต่อสินค้าและบริการ
ในชนบท ผลกระทบของการจ้างงานดังกล่าวมีส่วนลด-
ค่าจ้างทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ ซึ่งนำไปสู่การชดเชยใน
ด้านความช่วยเหลือต่อกรรมกรในเมือง⁴⁹ โอกาสความ
เป็นไปได้ของกิจกรรมการทางานนอกวันในเขตชนบท ก็
ต้องพึ่งพาอย่างสำคัญต่อความเชื่อมโยงจากภาคเกษตร ซึ่ง
จะต้องเจริญเติบโตจากที่นั้นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาในเขตชน
บทต่อไปด้วยเช่นกัน⁵⁰

กล่าวสำหรับนโยบายของรัฐบาลก็ตระหนักถึง-
ความสำคัญของภาคเกษตรต่อการพัฒนาในระดับชาติ และ
ความมีเสถียรภาพทางการเมือง ดังนั้น เมื่อไม่กี่ปีมานี้จึง
ได้ให้ความสนใจมากขึ้นทางด้านโครงการเพื่อการพัฒนา -
และการปฏิรูปที่ดิน ในขณะที่โครงการเหล่านี้จะช่วยยก
ระดับส่วนเกินในภาคเกษตร แต่ "กระบวนการของความ
แตกต่างทางชนชั้นในสังคม การทำให้ชาวนาเป็นกรรมกร
มากขึ้นและยากจนมากขึ้นก็จะเกิดขึ้นไปพร้อม ๆ กันด้วย
ชาวนารายย่อยจำนวนมากจะต้องถูกดึงเข้าสู่ระบบการผลิต
ทุนนิยมโลก และถูกขูดรีดมากขึ้น ความขัดแย้งทางชนชั้นยัง
คงมีอยู่ต่อไป"⁵¹

เพื่อให้มีผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงดังกล่าว
รัฐได้ถูกตั้งให้เข้ามาแทรกแซงโดยตรงในภาคชนบทมากขึ้น
(ทั้งโดยโครงการจัดรูปที่ดิน การปฏิรูปที่ดิน และการช่วย-
เหลือภาคชนบท) และการควบคุมโดยตรงมีมากขึ้นเหนือ
โครงสร้างทางการเมืองของชนชนบทบ้าน

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ของประเทศไทย
อนาคตของประเทศไทยจะถูกกำหนดโดยชาวนาไทย สห-

พันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย เป็นสัญลักษณ์ชัดเจน
ของการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึกของชาวนาจำนวนมาก ใน
ขณะที่การต่อสู้ได้รับการปราบปรามอย่างป่าเถื่อน แต่ถ้
การปฏิรูปที่จะยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ "ล้ม
เหลว หรือตอบสนองต่อความคาดหวังทางสังคมของชาวนา
กรรมกร นักกฎหมายทุนนิยมไม่ได้แล้วละก็ ความขัดแย้ง
ทางชนชั้นและการต่อสู้ทางชนชั้น จะต้องรุนแรงมากกว่านี้
และการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันอาจจะนำไปสู่รัฐทุนนิยม
แบบเบ็ดเสร็จหรือสังคมนิยมก็ได้"⁵²

3. สรุป

บทความนี้ได้พยายามที่จะตั้งคำถาม ว่าด้วย
ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับหมู่บ้านเอาไว้ในกรอบทางทฤษฎี
ที่กว้างและภายใต้บริบททางประวัติศาสตร์ กล่าวสำหรับผู้
เขียนแล้ว เป็นชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า นโยบายในรอบ
20 ปี ที่ผ่านมามีนำไปสู่ความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์
ระหว่างชนชั้นทนายสมบัติซึ่งมีเป็นจำนวนมาก กับคน
ยากจนซึ่งมีเป็นจำนวนมากขึ้น ค่าใช้จ่ายสำหรับความเจ็บ-
ปวดของมนุษย์ในการพัฒนาแบบทุนนิยมมีขนาดที่จะวัดได้ แน่
นอนว่า มีบางสิ่งบางอย่างเป็นผลลัพท์ที่เกิดจากความเจริญ
เติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ส่วนดีนั้นก็จะต้องถูกชดเชยด้วย
"ความสูญเสียทางสวัสดิการสุทธิของความยากจน" (ไม่ว่า
จะพิจารณาในแง่ของสัมพัทธ์หรือสัมบูรณ์) มาตราการที่
เหมาะสมที่จะทำให้บรรลุได้ไม่ใช่ระดับรายได้ที่แท้จริงของ
ตัวเงินและผลผลิต ดังเช่นในยุคก่อนมีการขยายตัวแบบทุน-
นิยม หากแต่เป็นศักยภาพของระดับการพัฒาที่จะต้องบรรลุ
ภายใต้ระบบสังคมที่แตกต่างออกไป ซึ่งได้แก่การตอบสนอง
ความต้องการของประชาชนส่วนล่างจำนวน 2 ใน 3 เป็น
เบื้องต้น และการพัฒนาที่จะพึงมีจะต้องมุ่งตอบสนองความ-
ต้องการของพวกเขาเหล่านั้นเป็นสำคัญ

การปกป้องระบบที่เป็นอยู่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่
จากเกณฑ์ผิดพลาด แต่เกิดจากผลประโยชน์ส่วนตัวของ
ชนชั้นที่ครอบครองทรัพย์สิน และถ้ากล่าวอย่างเสียสติ การ
ปกป้องระบบที่เป็นอยู่ก็เกิดจากชนชั้นกลางที่เพิ่งมาทดแทน-
กลุ่มอภิสิทธิ์เดิมมากขึ้น และเทคโนโลยีความมั่นคงสมัย

ซึ่งขบชบต่อความเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจเหนือเป้าหมายอื่นใด โดยการเข้าร่วมอย่างเต็มที่กับระบบที่ซุติริ์คทางการเมือง ครอบเห้ที่พวกเขายังสนใจอย่างใจจรคใจจต่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ⁵³

อย่างไรก็ตาม ความไม่พอเพียงของการพัฒนาแบบทุนนิยมก็ไม่สามารถที่จะวัดได้โดยใช้รูปแบบของสังคมนิยมที่มีอยู่ ความศรัทธาในอำนาจของเหตุผลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับทั้งเทคโนโลยีและนักปญญาหัวก้าวหน้า และกล่าวสำหรับนักปญญาหัวก้าวหน้า ไม่ว่าพวกเขาจะต่อสู้ในป่า หรือพวกเขาจะ "เกิดวิกฤติศรัทธา" แบบจำลองซึ่งใช้เป็นความหวังในทศวรรษปี พ.ศ. 2503 และ พ.ศ.2513 ไม่สามารถใช้อีกได้ต่อไปแล้ว ทั้งนี้จะต้องมีการหาเหตุผลกันใหม่จากพื้นฐานที่เหมาะสม เพื่อระบบสังคมนิยมเป็นทางเลือกอันใหม่ ความเป็นไปได้ของการเปลี่ยนแปลงแบบ

สังคมนิยมโดยผ่านกระบวนการปฏิวัติที่ไ้แรงบันดาลใจจากลัทธิสตาลินก็ไม้อาจใช้ได้อีกต่อไป ทั้งนี้เพราะความสามารถของทุนนิยมระดับโลกที่จะดูดกลืนการเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากเข้าไปสู่ระบบของมัน และยังใช้สังคมนิยมเป็นทางผ่านในการสะสมทุนของตัวเองอีกด้วย

สิ่งที่ต้องการจึงก็มีไว้เป็นความสิ้นศรัทธาหรือความสิ้นหวัง แต่เป็นการกลับสู่ประเด็นพื้นฐานซึ่งจะแก้ไขได้ก็โดยการศึกษาทางประวัติศาสตร์และทฤษฎี และโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ศักยภาพของมนุษยชาติไม่ได้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง หากแต่เกิดจากกระบวนการของการต่อสู้ โดยผ่านการค้นพบตัวเอง กำนัดของการศึกษาลัทธิมาร์กซในประเทศไทย ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้เป็นหลักฐานที่เพียงพออันนี้เป็นการยืนยันถึงการค้นพบตัวเองอันนี้

เชิงอรรด

1. ผู้เขียนขอขอบคุณคณะกรรมการจัดการสัมมนาครั้งนี้ได้กำหนดหัวข้อการศึกษาวิจัยของผู้เขียนให้เข้ากับ ประเด็นที่สำคัญดังกล่าวนี้ ทั้งยังให้ออกาสมีการอภิปรายถกเถียงกันใน เรื่องเหล่านี้มากกว่าการสัมมนาไทย-ยุโรปครั้งก่อน ๆ
2. ผลการศึกษาวิจัยในระยะเมื่อเร็ว ๆ นี้เสนอแนะว่าจุดเปลี่ยนดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเสนอให้พิจารณาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในยุคศรัตนโกสินทร์ตอนต้น ตลอดจนผลวดิของการเปลี่ยนแปลงนี้ ซึ่งเป็นสิ่งถูกมองข้ามไปในการถกเถียงอภิปรายก่อนหน้านี้ ดูข้อถกเถียงนี้ซึ่งสรุปไว้ได้อย่างแจ่มชัดโดย Craig J. Reynolds and Hong Lysa, "Marxism in Thai Historical Studies," *Journal of Asian Studies*, Vol. XLIII, No. 1 (November, 1983), pp. 77-104. สำหรับประเด็นนี้งานของนิธิ เอียวศรีวงศ์ มีความสำคัญอย่างมาก
3. ดูการถกเถียงเรื่องนี้ใน *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง* ซึ่งสรุปไว้แล้วใน Reynolds and Lysa op.cit. และใน Chayan Vaddhanaphuti, "Thai Social Formation. Recent Debates," *Southeast Asia Chronicle*, No. 80 (October, 1981), และบทความหลายชิ้นที่เสนอในการสัมมนาไทย-ยุโรป ครั้งที่ 2, วิชาชีใน Ernest E. Boesch, editor, *Thai Culture* (University of the Sarr, 1982).

4. ประเด็นนี้ผู้เขียนได้โต้แย้งไว้แล้วอย่างยืดยาว ดู Peter F. Bell, "Class Relations and Thai Development," in *Thai Culture*, op.cit., pp. 107-127.
5. ตรงกันข้ามกับข้อสงสัยของ แมกซ์ เวเบอร์ (จากหนังสือ *The Protestant Ethic and The Spirit of Capitalism*, บทบาทของวัฒนธรรมเป็นประเด็นรากฐานที่สำคัญ ในการวิเคราะห์ของพวกมาร์กซิสต์และไม่ใช่ มาร์กซิสต์ ศูนย์การของบทความต่าง ๆ ใน *Thai Culture* ช่วยให้ประเด็นชัดเจนนยิ่งขึ้น
6. งานเขียนเกี่ยวกับทฤษฎีเหล่านี้เป็นจำนวนมากหลาย ข้อสรุปของแนวการวิเคราะห์แบบดั้งเดิมสามารถดูได้จาก เช่น Michael Todaro, *Economic Development in The Third World* (New York : Longmans, 1981). สำหรับแนวการวิเคราะห์ที่วิพากษ์วิจารณ์ของพวกมาร์กซิสต์ใหม่ ซึ่งรวมถึง "ทฤษฎีการพึ่งพา" ขอให้ดูจาก James Petras, *Critical Perspectives on Imperialism and Social Class in the Third World* (New York : Monthly Review, 1978), โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หน้า 13-62; Peter Linquenco and Bruce McFarlane (eds.), *Neo-Marxist Theories of Development* (London : Croome Helm, 1983). นักทฤษฎีที่สำคัญในการถกเถียงนี้ ได้แก่ Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank, Paul Baran.
7. ดู Peter F. Bell, "Cycles of Class Struggle in Thailand," Andrew Turton, et. al., *Thailand. Roots of Conflict* Nottingham : Spokesman, 1978), pp. 51-79.
8. Harry Cleaver, *Reading Capital Politically* (Austin : University of Texas, 1978), and "Internationalization of Capital and Mode of Production in Agriculture," *Economic and Political Weekly* (March 27, 1976). Andre Gunder Frank, *Crisis in the World Economy and Crisis in the Third World*(both published by Holmes and Meier, 1981). James Petras, *Critical Perspectives*, op.cit., and *Class, State and Power in the Third World* (montclair : Allanheld & Osmun, 1981).
9. Bell, "Cycles of Struggle," op.cit, p. 53.
10. Frank, op.cit. งานของแฟรงค์ 2 เล่ม ที่กล่าวมาข้างต้นนี้มีการวิเคราะห์ถึงรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลง เหล่านี้และรวมถึงกรณีอื่น ๆ ด้วย
11. Petras, *Class, State & Power*, op.cit., p. 2.
12. *Ibid.*, pp. 12-15, ให้ข้อมูลที่มากมายเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวนี้ และโปรดดู Berch Berberoglu, "Growth of U.S. Direct Investment Abroad Since World War II, 1950-1980," paper presented at Annual Meetings of Allied Social Science Association, New York, December, 1982.
13. บทความต้นก่อนของผู้เขียน (หมายถึง Peter F. Bell, "Historical Determinants of Underdevelopment in Thailand," *Economic Growth Center, Yale University*, 1970) ได้ให้ข้อคิดเห็นที่ชัดเจนเกี่ยวกับความอันมีเอารัวอย่างน่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สภาพการณ์ขาดแคลนของงานวิจัยเกี่ยวกับเมืองไทยในช่วงสิบห้าปีที่แล้วที่ผู้เขียนจะสามารถอ้างอิงได้ เพราะเหตุที่การทำนายแบบแผนของการพัฒนาในอนาคต ไม่ได้ก่อให้เกิดความยุ่งยากขึ้นภายใต้สภาพการณ์ของการพัฒนาที่เกิดขึ้นเมื่อเร็ว ๆ นี้

14. สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับข้อถกเถียงฮันนี โปรคดู Reynolds and Lysa, *op.cit.*
15. ดู Chatthip Nartsupha and Suthy Prasartset, eds., *Political Economy of Siam 1851-1910* (Bangkok : Social Science Association, 1981). เอกสารในหนังสือเล่มนี้และอีกเล่มหนึ่งที่ออกตามมาคือ *Political Economy of Siam 1910-1932* ให้หลักฐานทางเอกสารที่มากมายเกี่ยวกับพลวัตของช่วงเวลาดังกล่าวนี้ และความต้อยตมมา ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นตามมา
16. James C. Ingram, *Economic Change in Thailand 1850-1970* (Stanford : Stanford University Press, 1971), p. 173.
17. สิ่งที่น่าสังเกตอย่างสำคัญก็คือ มีข้อมูลทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสถานภาพของผู้หญิงหรือโครงสร้างของครัวในช่วงระยะเวลาก่อนเอศวรรษปี พ.ศ. 2470 น้อยมาก เอกสารที่สำคัญบางชิ้นปรากฏอยู่ใน Nartsupha & Prasartset, *Political Economy of Siam 1851-1910*, pp.476-488.
18. Sungsidh Piriyanangsan, "Thai Bureaucratic Capitalism, 1932-1960," M.A. Thesis, Faculty of Economics, Thammasat University, 1980.
19. David Feeny, "Technical and Institutional Change in Thai Agriculture, 1880-1940," Ph.D. Thesis, University of Wisconsin, 1976.
20. Karl Marx, *Capital*, Vol. I, บทที่ 26-32.
21. การวิเคราะห์อย่างเป็นรูปธรรมของการพัฒนาดังกล่าวของไทยมีอยู่แล้วใน Bell, "Cycles of Struggle ..", *op.cit.* เปตราสได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่อง "อนาธิปไตยใหม่" กับไควัน เกทลี บราซิล ซิลี และ อินโดนีเซีย ฯลฯ ดู หนังสือของเขาที่ชื่อ *Class, State and Power...*, *op.cit.*, โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทที่ 1 และบทที่ 2
22. John L.S. Girling, *Thailand. Society and Politics* (Ithaca : Cornell University Press, 1981), p. 81.
23. ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นลักษณะของการพัฒนาทุนนิยมในโลกในช่วงเวลาหลังจากปี พ.ศ. 2488 ผู้เขียนได้วิเคราะห์ลักษณะกว้าง ๆ ดังกล่าวของประเทศในเอเชียอาคเนย์ให้หลายปีมาแล้วใน Peter F. Bell and Stephe Resnick, "The Contradictions of Post War Development in Southeast Asia," *Journal of Contemporary Asia*, Vol. I, No.1, (1970), pp. 37-49.
24. ส่วนนี้ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์ของเปตราสใน *Class, State and Power*, *op.cit.*, pp. 17-20. เป็นหลัก
25. *Ibid.*, p. 18 แนวคิดที่แท้จริงของชนชั้นนายทุนไม่อาจใช้เป็นเครื่องวัดถึง "ความเป็นอิสระ" ของชนชั้นนายทุนได้ เพราะทั้ง ๆ ที่ทุนภายในมีความเจริญเติบโตเพิ่มขึ้น ดังที่กล่าวไว้, เช่น Kraissak Choonhavan, "The Growth of Domestic Capital and Thai industrialisation," *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 14, No. 2 (1984), pp. 136-146. แต่นายทุนไทยยังคงเชื่อมโยงสัมพันธ์กับนายทุนนานาชาติอย่างลึกซึ้ง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายถึง "ลักษณะการพึ่งพา" ตามที่ทฤษฎีพึ่งพาเสนอแนะเอาไว้ หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างกว้างขวาง ฉะนั้น นายทุนไทยจึงมิใช่เป็น "นายทุนชาติ" มากไปกว่านายทุนชาว

แคนาดาหรือนายทุนชาวบราซิลหรือนายทุนชาวอังกฤษ

26. ไม่ได้มีความตึงเครียดระหว่างลักษณะเฉพาะของเงินในชายในท้องถิ่นกับความเป็นจริงทางวัตถุของประวัติศาสตร์โลก และเศรษฐกิจโลก แม้ว่า ระบบทุนนิยมมีแนวโน้มจะ "ทำลายลักษณะเฉพาะของปัจเจกชนของทุก ๆ ประชาชาติก็ตาม" (Karl Marx and Frederick Engels, *The German Ideology* (New York : International, 1970), p. 78).
28. Frank, *Crisis in the Third World*, op.cit. หน้าที่ 9
29. *Ibid.*, p.259.
30. *Ibid.*, p. 230.
31. สำหรับการศึกษาอย่างละเอียดเกี่ยวกับช่วงเวลาดังกล่าวนี้โปรดดู Peter F. Bell and Maxwell Brem, "Imperialism, Class Formation and the Development of Capitalism in Thailand," paper presented to the Union for Radical Political Economics, New York, April 1975.
32. ดู Bell, "Cycles of Struggle.", op.cit., และเอกสารที่ยังอ้างอิงในบทความนี้
33. ดู Peter Limquenco, "Contradictions of Development in ASEAN," *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 13, No. 3 '1983), pp.283-302, ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวโน้มดังกล่าวนี้สำหรับภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วย ค่าจ้างที่แท้จริง ในประเทศไทยได้เพิ่มขึ้น ในช่วงปี พ.ศ. 2516-2522 จาก 12 บาท เป็น 25 บาท และในช่วงปี พ.ศ. 2522-2526 ค่าจ้างที่แท้จริงลดลงจาก 25.70 บาท ต่อวัน เหลือเพียง 24.30 บาท สำหรับผู้มีรายได้สูงสุดร้อยละ 20 ของประเทศนั้น มีรายได้รวมทั้งสิ้นราวร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศจากข้อมูล ปี พ.ศ. 2518-2519)
34. ข้อมูลในส่วนต่อไปนี้อย่างจาก *Thailand. Managing Public Resources for Structural Adjustment* (Washington, D.C. :The World Bank, 1984). การยุ่งเกี่ยวของธนาคารโลกต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยสามารถพิจารณาย้อนหลังกลับไปได้ถึงปลายทศวรรษปี พ.ศ. 2493 และเพิ่มขึ้นมากต่อจากนั้น และโปรดดู *Thailand. Coping With Structural Change in a Dynamic Economy* (Washington, D.C. : World Bank, 1980). ส่วนมูลค่าสินค้า 4 ประเภทของไทยที่รวมกันถึงร้อยละ 60 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด สิ่งทอ และข้าว
35. ข้อมูลจาก *World Development Report 1984* (Oxford University Press : World Bank, หน้า 236, 222, 258.
36. ดู *Far Eastern Economic Review*, Jan. 24, 1985; Feb. 2, 1985.
37. การลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมดในประเทศไทยในช่วง พ.ศ. 2513-2523 มี 976.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งเป็นการลงทุนในอุตสาหกรรมและการค้ามากกว่าครึ่งหนึ่งของการลงทุนทั้งหมด จำนวนเงินทุนไหลเข้าในช่วงนี้คือ ปีละ 2.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ *Economic Bulletin for Asia and the Pacific*, Vol. XXXIII, No. 1 (June 1982), p. 17.
38. World Bank *Thailand*, op.cit. p. 200.
39. และนี่เองที่นำไปสู่กิจกรรมที่เกี่ยวกับชนบทที่ไม่ใช่เป็นด้านการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ดู อาทิเช่น *Thailand, Rural*

Growth and Employment (Washington, D.C. : THE World Bank, 1983).

40. Andrew Turton, "The Current Situation in the Thai Countryside", in Turton, et. al. *Thailand. Roots of Conflict*, *op.cit.*, pp. 104-142; Yujiro Hayami and Masao Kikuchi, *Asian Village Economy at the Crossroads* (Baltimore : Johns Hopkins University, 1982); Hans Luther, *Peasants and State in Contemporary Thailand*, *International Journal of Politics*, Winter 1978-79; Witayakorn Chiengkul, "The Transformation of the Agrarian Structure of Central Thailand," *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 13, No. 3 (1983), pp. 340-360.
41. การศึกษาที่เชื่อมโยงของ Kanjana Kaewthip and Kanoksak Kaewthip, "The Political Economy of Thai Peasantry : A Case Study of Thailand," Paper presented to the Third Thai-European Seminar, Hua Hin, April 9-12, 1985; Michel Bruneau, "Class Formation in the Northern Thai Peasantry," *Journal of Contemporary Asia*, Vol. 14, No. 3 (1984), pp. 343-360; Katherine Bowie, "The Role of the Market in the Formation of Class Consciousness in the Chiang Mai Valley of Northern Thailand," Paper presented to Association for Asian Studies Meetings, Washington, D.C. March 32-34, 1980.
42. ประมวลการของ ILO, อ้างใน Hayami & Kikuchi, *op. cit.*, p. 41.
43. Chiengkul. *op.cit.*, p. 347 การศึกษาวิจัยชิ้นหนึ่งในเขตทุ่งกุลาร้องไห้แสดงให้เห็นว่ามีชาวไร่ที่ดินรกร้างร้อยละ 90 ดู Anara Pongsapich, "The Development of the Concept of Land Ownership and its Consequences in Thung Kula Ronghai Area," in Boesch ed., *Thai Culture*, *op.cit.*, pp. 247-295.
44. Chiengkul, *op.cit.*; และโปรดดู Ansil Ramsey, "Explaining Land lessness in Central Thailand," Paper presented at Association For Asian Studies, Washington, D.C., March 25-27, 1983.
45. Chiengkul, *op.cit.*, p. 347.
46. *Ibid*, p. 345.
47. Bell, "The Underdevelopment of Agriculture in Thailand," manuscript, Yale University, 1970.
48. Chiengkul, *op.cit.*, p.351.
49. *Thailand. Rural Growth and Employment*, *op. cit.*, 149-150.
50. *Ibid.*, p.14.
51. ดู Chiengkul, p. 358 สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมของรัฐ โปรดดู Chayan Vaddhanaphuti, "State, Rural Development and Social Reproduction in a Northern Thai Village," Paper presented to the Third Thai-European Seminar, April 9-12, 1985. รายชื่อกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐจะดูได้จาก Turton, *op.cit.* และ the World Bank report *Thailand, Rural*

Growth...,op.cit. สำหรับบทความนี้ ผู้เขียนจะไม่พยายามตีความโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ในรายละเอียด

52. Chiengkul, op.cit., p. 358.

53. คูการวิจารณ์ที่ว่าด้วย ข้อขัดแย้งของ "ทางสายกลาง" อย่างเข้มข้นที่น่าพิศวง ซึ่ง "หาทางหลีกเลี่ยงจากความกดดันของการเรียกร้องอันมหาศาลของมวลชนเบื้องล่าง ...หรือหลีกเลี่ยงจากอำนาจที่เต็มไปด้วยผลประโยชน์จากเบื้องบน..." ใน Girling, op.cit., p. 83.

54. ดู อาทิเช่น Andre Gunder Frank, "Kamuchea, Vietnam, China : Some Reflections", in *Critique and Anti-Critique* (New York : Praeger, 1984); Peter F. Bell, "The Contradictions of Socialist Development in Southeast Asia," Paper presented to American Political Science Association, New York, September 4, 1981. แอเดียส ฟลัด - ซึ่งได้สิ้นชีวิตไปแล้วได้เสนอทางออกอีกอย่างหนึ่งไว้เหมือนกัน กล่าวคือ ฟลัดเห็นว่าโครงสร้างชุมชนหมู่บ้านของประเทศเอเชียอาคเนย์เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาแบบสังคมนิยม ดู 'Marxist Scholarship on Thailand : The Work of E. Thadeus Flood,' *Bulletin of Concerned Asian Scholars*, Vol. 10, No. 1 (1978).

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย